

Een paar weken gelden verscheen het eerste deel van het Verzameld werk van dr. A.A. van Ruler. Dat klinkt natuurlijk een beetje stoffig en studeerkamerachtig. Toch is het een belangrijke gebeurtenis. Van Ruler een theoloog is die vandaag daadwerkelijk behulpzaam kan zijn in het nadenken over de heilige Geest.

Door Tjerk de Reus

A.A. van Ruler (1908-1970) geldt als een van de grootste theologen die Nederland heeft voortgebracht. Zijn naam wordt veelal in een adem genoemd met die van K.H. Miskotte en O. Noordmans. Dit drietal heeft de Nederlandse theologie in de twintigste eeuw gedomineerd. Eerlijk is eerlijk: dat het juist dit drietal was dat grote invloed had, is vooral iets om blij mee te zijn. Er worden op het veld van de theologie veel opvattingen verkondigd die de kerk en het geloofsleven uithollen. Het genoemde drietal wordt juist gekenmerkt door grote ernst en persoonlijke vroomheid, waarbij zij in hun denken aansluiting zoeken bij het goud van de kerk der eeuwen.

Dat betekent natuurlijk niet dat alles wat zij beweerden, onmiddellijke bijval vereist. Dat blijkt wel, wanneer je je verdiept in het werk van Van Ruler (1908-1970). Hij verhiel zich uiterst kritisch ten opzichte van allerlei theologische denkbeelden die opgeld deden - waaronder die van Miskotte en de Zwitser Karl Barth. Van Ruler was als dominee en professor actief in de periode van 1930 tot 1970. Het denken van de genoemde Karl Barth werd juist in die periode bijzonder populair in Nederland. Van Ruler heeft zich daartegen verzet. Dat heeft hem eenzaam gemaakt. Van Rulers verzet tegen Barth lag in zijn nadruk op de schepping. Barth dacht vooral vanuit de verzoening: vanuit Christus. Dit is een complex thema, dat heel wat uitleg vereist om de nuances recht te kunnen doen. In grove trekken schetsend, kun je zeggen dat Van Ruler zei dat het God echt te doen is om de mens, om de schepping en ook om de geschiedenis. Als mens ben je niet alleen maar een voorwerp van verlossing, maar je mag er ook echt zijn, als zelfstandig schepsel van God. Barth stelde Christus helemaal centraal, maar dat wilde Van Ruler niet. Christus is een 'noodmaatregel', zei Van Ruler, om de verstoring die de zonde teweegbrengt ongedaan te maken.

Deze opstelling van Van Ruler resulteert erin dat hij heel positief spreekt over het aardse leven. Want dat is door God bedoeld en beoogd. Het genieten van de natuur, maar ook het roken van sigaar en pijp en niet te vergeten het kijken naar voetbalwedstrijden, zijn dingen waarin je als mens de goedheid van de schepping mag beamen. Van Ruler maakte graag grappen en verwees tijdens zijn colleges in de jaren zestig geregeld naar het jonge talent Johan Cruijff. Maar het was hem ernst. Een van zijn boeken heet *Vertrouw en geniet*. Dat is een kerngedachte voor Van Ruler.

Van Rulers aandacht voor de concrete aardse werkelijkheid (die je niet mag wegstrepen tegen een mogelijke toekomstige hemelse heerlijkheid) leidde er ook toe dat hij veel aandacht vroeg voor het werk van de heilige Geest. Ook daarin was hij eenzaam in die tijd, hoewel het niet waarschijnlijk is dat hij zich helemaal thuis gevoeld zou hebben in het huidige klimaat van spreken over de Geest. Van Ruler zag de Geest werkzaam in de cultuur en in de kerk en in de individuele mens. Hoewel het Koninkrijk van God pas aan het einde der tijden in volle glorie opgericht zal worden, zijn er ook nu al tekenen van te zien en kunnen we zelfs tekenen oprichten in daden van gerechtigheid. Niet alles staat dus restloos onder het oordeel van God. De Geest is werkzaam in kerk en cultuur en werkt toe naar het eschaton: de voleinding.

Denkend over Van Rulers aandacht voor de Geest, is het niet hypothetisch te beweren dat zijn gedachten daaromtrent een nieuwe impuls zouden kunnen geven aan de bezinning op

het werk en de persoon van de Geest. De discussies vandaag in kerkelijke kring ondervinden hinder van onze geneigdheid tot individuele beleving. Nu is dat niet erg, maar de bredere verbanden van samenleving, politiek en cultuur behoren ook helemaal tot het werkteerrein van de Geest. Willem Smouter heeft in zijn boek *Herstelwerk* een poging gedaan het werk van de Geest in bredere verbanden te zien: van schepping tot voleinding. Dat is al een zinnige correctie op het momentane en individuele dat in ons denkklimaat het primaat heeft; maar Van Ruler zou verder gaan. Van Rulers theologie geeft aanleiding voor een ruimer en meer bijbels beeld van het werk van de Geest, in relatie tot schepping en geschiedenis, verzoening en heiliging en tot een gezonde houding tegenover de aardse werkelijkheid. Vanuit die invalshoeken kun je ook op een bijbels evenwichtige manier hedendaagse thema's als levenskunst, deugdzaamheid en welzijn in beeld kunnen komen. Nu vallen die thema's meestal ten prooi aan het moeilijk bestrijdbare individualisme, waarin met authenticiteit als hoogste waarde geldt. Vanuit Van Rulers denken kun je inhaken op deze discussie, vanuit een diep besef van het bijbelse realisme inzake zonde en genade, schepping, verlossing en voleinding. Kortom, Van Rulers werk is een goudmijn, die hopelijk benut zal gaan worden in allerlei kerkelijke richtingen en hedendaagse discussies.

De verschijning van dit eerste deel van het Verzameld Werk is een mooi moment. *Sta op tot de vreugde*, heet een van Van Rulers boeken. Dat geldt ook nu: sta op, koop dit boek en geniet.

A.A. van Ruler, Verzameld werk. De aard van de theologie. Uitg. Boekencentrum. Gebonden uitgave. 560 blz. € 59,90